

TEKNOLOGIA

Erabiltzen ditugun tresnek moldatzen gaituzte

DIANA FRANCO

S ortzeko aukera bizitzako eremu askorekin lotuta dago. Sortzeko baliabide askorik ez da behar. Makila batzuekin lurtean marraztu dezakezu, zarata egin basoan, etxola bat eraiki... baina sortu dugun munduak onurak eta mugak ditu. Sortzeko ditugun moduek moldatu dituzte muga horiek. Egun dugun munduan, pertsona gehienok gure bizitzaren zati handi bat herri eta hirietako pisu txikietan ematen dugu. Etxe txiki hauetan ezer fisikoa sortzeko txoko bat izatea ez da erraza. Zentzu horretan, oso ulergarria da ordenagailuak zer suposatzen duen sorkuntza baliabide bezala pertsona askorentzat. Gainera, ordenagailuekin egindako sorkuntzek gure gorputza eta espazioari loturiko mugak gainditzen dituzte internet bidez lanak zabaltzeko eta elkarrekin sortzeko ematen dituen aukerei begira. Behar bada, gertu dugunaren gainean eragiteko aukera gutxi dagoen ideia zabaldu da gure baitan, eta sortzeko dimentsio digitala garatu dugu horren ordez. Jasangarritasuna ez dugu ahaztu behar, eta honetan ere eremu digitalak gauzak egiteko moduak aldatzeko aukerak dakartzela berarekin. Oholtza digitala bakarra ez bada ere, merkatu handi baten promesara hurbiltzen dituzten oholtzara gerturatzen dira sortzaile gehienak. Oholtza masibo hauetan arau berriak daude ordea, eta etekinak lortzeko algoritmoentzat lan egin behar da. Egoera honetan, ez da erraza ulertzea nor den nagusia, ezta noizentzat egiten den lan ere. Plataform gisa ezagutzen ditugun oholtza hauetan arrakasta izateko ezagutzak joaten dira josten sortzaileak: zenbat segundo dituzun arreta lortzeko, zenbat denbora iraun behar duen lan batek, zein filtro diren onenak... Azken batean, erabiltzen ditugun tresnek moldatzen gaituzte. ●

NAZIOARTEA

Lourdes Maldonado
Mexiko presidentearen
aurrean hizketan.

Kazetaritza, espioitza eta heriotza

AXIER LOPEZ

El *Faro* 1998an San Salvadorren jaioetako hedabide bat da, Erdialdeko Amerikako lehen egunkari natiboa Interneten. Bere eslogana hau da: "Boteretsuek gezurra esaten dutenean, kazetaritza ez da isilik geratzen". Hilaren hasieran jakitera eman dute *El Faroko* 22 kideren komunikazio pribatuak zelatatu zituztela 2020tik 2021era bitartean. Kazetarien, editoreen eta administrazioari langileen telefonoak 226 kanpoko esku-hartze izan zituzten, Torontoko Unibertsitateko Citizen Lab laborategiaren txostenaren arabera. Erasoak egin zituzten espioitzarako software ezagun baten bidez: Pegasus, NSO Group enpresa israeldarrek garatutakoa. Pegasusek telefonoan dagoen informazio oro xurgatzeko aukera ematen du: elkarrizketak, fitxategiak, argazkiak, audioak, kontaktuak... NSO Groupek adierazi du Pegasus programa gobernuei baino ez diela saltzen, eta betiere Israelgo Defentsa Ministerioaren baimenarekin. Hori dela eta, *El Farok* zelatatzeko Nayib Bukeleri leporatu dio, ustelkeria kasuz eta jardura autoritarioz josita dagoen El Salvadorreko gobernuaren buruari.

Jazarpenak iraun duen 17 hilabete horietan *El Farok* hainbat ikerketan plazaratu zuen. Besteak beste, gobernuaren eta *pandillen* arteko negoziazioa, El Salvadorren Bitcoin-a ezartzeko asmoz Bukele presidentearen anaiek egindako ezkutuko negoziazioak edota gobernuko fun-

tzionarioen ondasunak agerian utzi zituztenekoa.

MEXIKON HIRUGARREN KAZETARIA HIL DUTE

"Laguntza eta justizia eskatzera nator, nire bizitzaren beldur ere banaiz eta", esan zion Lourdes Maldonado kazetariak duela hiru urte Andrés Manuel López Obradorri aurrez aurre, Mexikoko presidenteari egunero egiten duen agerraldietako batean. Telebistan eskaintako saio horretan, Obradorrek babesa eskaini eta kasua ikertuko zutela esan zuen. Astelehenean tiroz josi zuten bere autoan zihola.

Lourdes Maldonado Kalifornia Behereko estatuaren babespean zegoen, lan gatazka baten harira Jaime Bonilla estatuko gobernadore ohiari auzitegiaren aurre egin ondoren. Joan den ostegunetan bertan, Maldonadok jakinarazi zuen prozesu judiziala irabazi zuela Bonillaren jabetzakoa den Primer Sistema de Noticias (PSN) enpresaren aurka. Astelehenean hil egin dute, urtarril honetan Mexikon hil duten hirugarren kazetaria, Margarito Martínez fotokazetariarekin eta Info-regio hedabide digitalaren zuzendari José Luis Gamboa Arenasekin batera.

Mugarik Gabeko Kazetariak erakundearen arabera, gutxienez zazpi kazetari hil zituzten Mexikon 2021ean, eta zenbait ikerketaren arabera, azken bi hamarkadetan 150 inguru. ●